

Oulun varhaismodernin kaupunkitilan rakentuminen

Titta Kallio-Seppä: Kosteutta, puuta ja vallankäyttöä. Arkeologinen näkökulma Oulun kaupungin julkisen tilan kehittämiseen 1600-luvulta 1820-luvulle. Studia Archaeologica Septentrionalia 6. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys 2013. 209 s.

Titta Kallio-Sepän arkeologian alaa edustava väitöskirja käsittelee Oulun kaupunkitilan kehittymistä kaupungin perustamisvaiheesta vuoden 1822 kaupunkipaloon ja sitä seuranneeseen uuteen asemakaavaan. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, mitkä niin ihmisen kuin luonnon aiheuttamat seikat ohjasivat julkisen tilan muodostumista, muutoksia ja sen kokemista.

Tutkimuksen lähteitä ovat Oulussa tehdyt kaupunkiarkeologiset kaivaukset sekä Oulua koskeva kirjallinen lähdeaineisto, josta tietysti kartat ja erilaiset kaupunkitilan kuvaukset ovat erityisen tärkeitä. Kallio-Seppä ansaitseekin kiitosta siitä, että hän on arkeologina käyttänyt myös kirjallisia asiakirjalähteitä päästäkseen perille niiden tarkoista sanamuodoista. Lähde-pohjaa ja analyysiä täydentää vuoropuhelu yhteisön sosiaalisen muistin, perimätiedon, kanssa.

Kallio-Seppä osoittaa, miten kaupunkiyhteisö sopeutti toimintansa maannousun aiheuttamiin seuraamuksiin. Yhteisön ulkopuolelta tuotu regulointi eli kaupunkirakenteen säännönmukaistaminen aikakauden ihanteita vastaavaksi vaikutti Oulussakin 1600-luvun jälkimmäisellä puoliskolla, mutta suunnitelmat joutuivat joutumaan kaupunkitilan käyttötarkoi-

tusten mukaan ennen muuta väestöjen äärellä. Reguloinnin tavoin vuoden 1824 asemakaava edusti ensi sijassa ylhäältä ja ulkoa määriteltyjä ihanteita ja tavoitteita. Myös kaupunkia ympäröivä tulliaita oli enemmän esivallan kuin yhteisön toivoma elementti, ja siihen suhtauduttiinkin useimmiten keino-tekoisena mutta myös ylittävissä olevana rajana. Väitöskirja käsittelee siten rakennetun ympäristön kehittämisen ohella kaupunkiyhteisön toimintaa, kuten vastustusta ja vastarintaa, jota kaupunkilaiset esittivät ja harjoittivat esivallan toimenpiteitä ja suunnitelmia kohtaan. Kysymykset ovat tärkeitä myös historiantutkimuksen kentällä.

Kallio-Seppä käy lisäksi lävitse fyysisen ympäristön tuottamia haasteita, joiden kanssa yhteisö joutui kamppailemaan: näitä olivat maaperän kosteus ja tulvat, joita varten tarvittiin viemäreitä, suojarakenteita ja kaduille puupäällysteitä. Kosteikot tuottivat myös hajuhaittoja. Näitä piirteitä tarkastellessaan Kallio-Seppä kykenee korjaamaan yhteisön sosiaalisen muistin ja jopa kartografisten lähteiden virheitä ja todellisuudesta poikkeavia esitystapoja sekä aiemman tutkimuksen tulkintoja kosteikkojen tosiasiallisista haitoista ja niiden kuivattamisen ajankohdistakin. Tutkimus sivuaa lyhykäisesti myös menneen Oulun äänimaisemia.

Kallio-Sepän arkeologian oppialaa edustava tutkimus valottaa monipuolisella ja korkeatasoisella tavalla varhaismodernin kaupunkiyhteisön arjen rakenteita ja historiaa sekä niitä koskevia tutkimusmenetelmiä. Tutkimusta havainnollistaa runsas kuvitus valokuvineen ja karttoineen.

– MARKO LAMBERG